

NORMATIVA SOBRE INSTRUMENTS DEL TRÀFIC EMPRESARIAL

Antoni Font Ribas
Berta Bombí de Llanza
(comps.)

Normativa mercantil 3

DRET UB

ÍNDEX

Llei canviària i del xec	9
Llei sobre el contracte d'agència	45
Llei del contracte d'assegurança	53

LLEI CANVIÀRIA I DEL XEC

Llei 19/1985, de 16 de juliol, canviària i del xec

PREÀMBUL

I

L'adaptació de l'ordenament sobre la lletra de canvi, el xec i el pagaré a l'anomenada legislació uniforme de Ginebra suposa donar un pas decisiu encaminat a la renovació del nostre dret mercantil, tan necessitat de reforma. Si aquesta necessitat és predicable d'altres sectors de l'ordenament mercantil, en pocs es fa tan evident com en el d'aquests títols valors, la regulació gairebé centenària dels quals ha estat repetidament denunciada per no servir per a protegir adequadament els crèdits incorporats a aquests documents.

La regulació de la lletra de canvi, continguda en el títol X del llibre II del Codi de comerç, inspirada directament en la del seu homònim francès, dominat, quan aquell es va promulgar, per una concepció instrumental de la canvia, sobre la que incidien directament tots els avatars del negoci causal. Aquesta concepció xoca obertament amb les necessitats del tràfic jurídic contemporani, en què la circulació dels títols no pot quedar sotmesa al mateix règim que la simple cessió de crèdits. Aquestes insuficiències estan directament vinculades al sistema d'excepcions oposables pel deutor canviari, del que la circumstància de ser la Llei d'enjudiciament civil anterior al Codi de comerç ha fet un problema eminentment processal, quan, per contra, la seva solució és determinant del règim jurídic substantiu d'aquests títols. Dit amb altres paraules: del règim d'excepcions que s'adopti depèn que es perpetui la configuració causalista de la lletra, o bé que s'iniciï la tendència a l'abstracció del títol.

II

Aquestes insuficiències no són, no obstant això, l'únic factor determinant de la reforma que es proposa. Hi cal agregar la voluntat política d'incorporar Espanya al conjunt dels estats que estan contribuint a dur a la realitat el propòsit, explícit, per exemple, en l'article 3, h), del Tractat de Roma, constitutiu de la Comunitat Econòmica Europea, d'aproximar les legislacions nacionals en la mesura necessària per al funcionament del Mercat Comú.

És sabut que el dret mercantil ha reivindicat històricament la nota d'universalitat, molt abans que les relacions de tota índole entre els pobles i entre els Estats arribessin el grau de fluïdesa que tenen en l'actualitat. En efecte, l'intercanvi empresarial entre

Estats dotats de similars sistemes polítics, que reconeixen, al seu torn, similars sistemes d'organització econòmica, requereix l'existència de regulacions homògenes en un bon nombre d'institucions.

Una de les categories de l'entorn institucional comú —l'autonomia de la voluntat— ha permès que els sectors interessats acudissin en no poques ocasions a l'autoregulació i a la unificació de pràctiques negocials, però quan l'autoregulació no és possible, han estat els estats i les organitzacions internacionals les qui han procurat accentuar els perfils comuns de les institucions necessàries perquè el tràfic jurídic es desenvolupi adequadament. Un d'aquests casos els constitueix l'ordenament de la lletra de canvi, pagaré a l'ordre i xec, contingut en les lleis uniformes annexes als convenis de Ginebra de 7 de juny de 1930 i 19 de març de 1931. Aquesta Llei recull, substancialment, la regulació ginebrenca.

III

L'opció manifesta pel sistema de les lleis de Ginebra es fonamenta, abans que tot, en la superioritat tècnica d'aquesta normativa enfront de la de nostre Codi de comerç.

Les novetats que la Llei incorpora tenen múltiples manifestacions, i comencen per la senzillesa amb què es delimiten els requisits formals dels títols regulats i el vigor amb què es defensa la validesa genèrica de cada una de les declaracions incorporades, encara que algunes de les altres estiguessin afectades per vicis invalidants. Es tracta, en definitiva, de facilitar la circulació d'aquests documents sense imposar a l'adquirent la càrrega d'examinar, a més de la regularitat formal dels endossos, la validesa intrínseca de totes les declaracions procedents. Acull també situacions que es produeixen, en la pràctica, com ara els títols en blanc, que estan orfes de regulació en els textos vigents, la subscripció d'aquests documents al·legant una representació inexistent (problema que per a la solució del qual cal acudir avui a categories extracanviàries), el xec per a abonar en compte o el xec certificat o conformat. En referir-se als requisits formals del títol cal ressaltar la desaparició de la menció de la «clàusula valor» en la lletra de canvi, rastre evident de la concepció causal que domina, per bé que no amb absoluta exclusivitat, el sistema vigent.

La superioritat tècnica dels textos ginebrens ressalta especialment en els articles 17 de la Llei de la lletra de canvi i 22 de la del xec, dels quals en són trassumpte fidel els articles 20 i 128, respectivament, d'aquesta. S'hi delimita negativament i amb encomiable senzillesa el règim d'excepcions, sense necessitat d'acudir a llistes taxades, el que contrasta amb la tallant dicció del vigent article 480 del Codi de comerç, que tantes matisacions jurisprudencials ha rebut en els seus cent anys de vigència.

Mereix també esment especial la configuració de l'aval. El text tracta de posar fi a la polèmica doctrinal i jurisprudencial sobre la naturalesa jurídica d'aquesta declaració canviària, optant per la seva definició com a obligació autònoma, vàlida encara que sigui nul·la l'obligació garantida per un motiu diferent dels vicis de forma.

Les normes sobre presentació a l'acceptació, en el cas de la lletra, i al pagament de les tres classes de títols regulats denoten la flexibilitat amb què s'aborda aquesta matèria; cal destacar l'ampliació dels terminis per presentar a l'acceptació les lletres de canvi girades a la vista i, en general, per a la presentació al pagament d'aquests títols.

IV

Les Lleis uniformes tenen el propòsit manifest d'enfortir la posició jurídica del creditor canviari. Tal propòsit té el seu reflex en aquesta Llei no només en la formulació de les excepcions oposables, a la qual ja s'ha fet esment per subratllar el seu caràcter substantiu, sinó en altres àmbits. Cal destacar en primer lloc la flexibilitat amb què s'aborda el règim del protest, tot permetent la seva substitució per declaracions del lliurat o de la cambra de compensació o la seva eliminació. També suposa una novetat, almenys com a formulació normativa, el fet que la rigorosa obligació de l'acceptant de la lletra de canvi i dels seus avaladors no quedi sotmesa a la condició del protest o de la declaració equivalent. Un altre mecanisme fonamental per a reforçar la garantia del tenidor és l'establiment de la solidaritat passiva absoluta dels deutors canviaris, als quals, amb independència de la seva posició en el títol, es podrà demandar conjuntament o separatament. També poden emmarcar-se entre les mesures que suposaran indirectament una millor situació del creditor, l'establiment d'un interès de demora més adequat a la situació del moment que es produeixi l'impagament d'un dels títols. Per al concret cas del xec es preveu una clàusula penal que ha de jugar contra el lliurador que emeti un xec sense tenir provisió de fons en poder del lliurat. Una nova via procedimental per al judici executiu canviari completa les mesures tendents a reforçar la posició del tenidor, a més de la reforma de l'article 1.429 de la Llei d'enjudiciament civil, i atura incloure en l'enunciat dels títols executius al pagaré i al xec.

La Llei dedica, en conclusió, dos capítols a resoldre els problemes derivats del conflicte de lleis.

V

No pot negar-se el descrèdit relatiu que envolta avui la lletra de canvi en la nostra societat; és cert que tal actitud no deriva exclusivament, ni tan sols principalment, de les insuficiències normatives que han estat exposades. La situació crítica que viu la nostra economia i una desmesurada utilització de la lletra de canvi, tant en el mercat de béns i serveis de consum com en el mercat financer, i unes lleis processals obsoletes, no són factors estranys a l'elevadíssim nombre d'impagats que recullen les estadístiques. La nova Llei, rigorosa amb el deutor, vol canviar certs usos que han contribuït a aquest descrèdit, restablint la confiança en l'ordenament jurídic i en un dels valors fonamentals de la vida empresarial, la bona fe.

La normativa jurídica que introdueix aquesta Llei, absolutament necessària i convenient, no impedeix que, després dels oportuns estudis i quan les circumstàncies econòmiques i socials ho requereixin, pugui abordar-se l'elaboració d'un text legal complementari i específic que estableixi les normes que haurien de regir per a les lletres emeses en operacions realitzades pels consumidors i usuaris. Les diferents orientacions dels ordenaments jurídics d'altres països europeus, així com la inexistència de normativa uniforme en aquesta matèria, aconsellen no introduir en la present Llei la seva regulació definitiva, sense perjudici que això es pugui fer i s'hagi de fer en el moment oportú.

TÍTOL I DE LA LLETRA DE CANVI I DEL PAGARÉ

CAPÍTOL I De l'emissió i de la forma de la lletra de canvi

Article 1. La lletra de canvi ha de contenir:

- 1r. La denominació de lletra de canvi inserida al mateix títol, expressada en el mateix idioma emprat per redactar-la.
- 2n. El mandat pur i simple de pagar una determinada suma en pessetes o en moneda estrangera convertible admesa a cotització oficial.
- 3r. El nom de la persona que ha de pagar-la, denominada lliurat.
- 4t. La indicació del venciment.
- 5è. El lloc on s'ha de fer el pagament.
- 6è. El nom de la persona a qui s'ha de fer el pagament o a l'ordre de la qual s'ha de fer.
- 7è. La data i el lloc en què es lliura la lletra.
- 8è. La signatura d'aquell qui emet la lletra, denominat lliurador.

Article 2. El document al qual manqui algun dels requisits que s'indiquen a l'article precedent no es considera lletra de canvi, llevat dels casos compresos als paràgrafs següents:

- a) La lletra de canvi el venciment de la qual no estigui expressat, es considera vencedora a la vista.
- b) Si no hi ha cap indicació especial, el lloc designat al costat del nom del lliurat es considera el lloc de pagament i, al mateix temps, com a lloc del domicili del lliurat.
- c) La lletra de canvi que no indiqui el lloc d'emissió es considera lliurada en el lloc designat al costat del lliurador.

Tenen la consideració de clàusules facultatives totes les mencions posades en la lletra diferents de les assenyalades en l'article precedent.

Article 3. Quan la lletra es gira contra dos o més lliurats, s'entén que es dirigeix indistintament a cadascun d'ells, per tal que qualsevol d'ells pagui l'import total.

Article 4. La lletra de canvi també es pot girar:

- a) A l'ordre del propi lliurador.
- b) Contra el propi lliurador.
- c) Per compte d'un tercer.

Article 5. La lletra de canvi pot ser pagadora en el domicili d'un tercer, sigui en la localitat en què el lliurat té el domicili, sigui en una altra localitat.

Article 6. En una lletra de canvi, pagadora a la vista o a un termini des de la vista, el lliurador pot disposar que la quantitat corresponent acrediti interessos. En qualsevol altra lletra de canvi, una estipulació semblant es considera com a no escrita.

El tipus d'interès anual s'ha d'indicar a la lletra i, si no hi és, la clàusula corresponent es considerarà com a no escrita.

Els interessos correran a partir de la data en què es lliuri la lletra de canvi mentre no s'indiqui una altra data a aquest efecte.

Article 7. Quan, en una lletra de canvi, hi figuri escrit l'import en lletra i en nombres serà vàlida la quantitat escrita en lletres, en cas de diferència.

La lletra de canvi l'import de la qual estigui escrit diverses vegades per una suma diferent, o bé en lletres, o bé en números, és vàlida per la quantitat menor.

Article 8. Quan una lletra de canvi porti signatures de persones incapaces d'obligar-se, o signatures falses, de persones imaginàries, o signatures que per qualsevol altra raó no puguin obligar les persones que hagin signat la lletra o aquelles amb el nom de les quals aparegui signada, les obligacions dels altres signants no deixaran de ser vàlides per aquest motiu.

Article 9. Tots els qui posin la seva signatura a nom d'un altre en les lletres de canvi han d'estar autoritzats per fer-ho amb un poder de les persones en representació de les quals actuïn expressant-ho clarament en l'antesignatura.

Es presumeix que els administradors de companyies estan autoritzats pel sol fet del seu nomenament.

Els prenedors i tenidors de lletres tenen dret a exigir als signataris l'exhibició del poder.

Article 10. Aquell qui posi la seva signatura en una lletra de canvi com a representant d'una altra persona sense poders per actuar en nom d'ella quedarà obligada en virtut de la lletra. Si la paga, tindrà els mateixos drets que hauria tingut el seu suposat representat. El mateix s'entén del representant que hagi excedit els seus poders, sense perjudici de la responsabilitat canviària del representat dintre els límits del seu poder.

Article 11. El lliurador garanteix l'acceptació i el pagament.

Pot eximir-se de la garantia de l'acceptació, però tota clàusula per la qual s'exonera de la garantia del pagament es considera no escrita.

Article 12. Quan una lletra de canvi, incompleta en el moment d'emetre-la, s'hagués completat contràriament als acords subscrits, l'incompliment d'aquests acords no es podrà al·legar contra el tenidor, tret que hagi adquirit la lletra de mala fe o amb culpa greu.

Article 13. Quan l'extensió de les mencions que hagin de figurar a la lletra ho exigeixi així es podrà ampliar el document en què consti la lletra de canvi, incorporant un suplement mitjançant un full adherit en el qual s'identifiqui i on podran fer-se constar qualsevol de les mencions previstes en aquesta Llei, llevat de les enumerades a l'article primer, que hauran de figurar al document on es va crear la lletra.

CAPÍTOL II

De l'endós

Article 14. La lletra de canvi, encara que no sigui lliurada expressament a l'ordre, és transmissible mitjançant un endós.

Quan el lliurador hagi escrit a la lletra de canvi les paraules «no a l'ordre» o una expressió equivalent, el títol no serà transmissible si no és amb la forma i els efectes d'una cessió ordinària.

L'endós es pot fer fins i tot a favor del lliurat, tant si ha acceptat com si no ho ha fet, del lliurador o de qualsevol altra persona obligada a la lletra. Totes aquestes persones poden endossar-la un altre cop.

Article 15. L'endós ha de ser total, pur i simple. Tota condició a la qual estigui subordinat es considera no escrita.

L'endós parcial és nul.

L'endós al portador equival a un endós en blanc.

Article 16. L'endós s'ha d'escriure a la lletra o al seu suplement i ha de ser signat per l'endossant.

És endós en blanc aquell que no designi l'endossatari o consisteixi simplement en la signatura de l'endossant. En aquest darrer cas, perquè l'endós sigui vàlid, ha d'estar escrit al dors de la lletra de canvi.

Article 17. L'endós transmet tots els drets que resulten de la lletra de canvi.

Quan l'endós sigui en blanc el tenidor podrà:

1. Completar l'endós en blanc amb el seu nom o amb el d'una altra persona.
2. Endossar la lletra novament en blanc o fer-ho designant un endossatari determinat.
3. Fer a mans d'un tercer la lletra, sense completar l'endós en blanc i sense endossar-la.

Article 18. L'endossant, llevat d'una clàusula en contra, garanteix l'acceptació i el pagament enfront dels tenidors posteriors.

L'endossant pot prohibir un nou endós. En aquest cas, no ha de respondre envers les persones a les quals ulteriorment hagués estat endossada la lletra.

Article 19. El tenidor de la lletra de canvi se'n considerarà portador legítim quan justifiqui el seu dret per una sèrie no interrompuda d'endossos, encara que l'últim endós estigui en blanc. Amb aquesta finalitat, els endossos ratllats es consideren no escrits. Quan un endós en blanc vagi seguit d'un altre endós, el signant d'aquest s'entén que va adquirir la lletra per l'endós en blanc.

Quan una persona sigui desposseïda d'una lletra de canvi, sigui quina en sigui la causa, el nou tenidor que justifiqui el seu dret de la manera que indica el paràgraf precedent no estarà obligat a tornar la lletra si la va adquirir de bona fe.

Article 20. El demandat per una acció canviària no pot oposar al tenidor excepcions basades en les seves relacions personals amb el lliurador o amb els tenidors anteriors, si no és que el tenidor, en adquirir la lletra, hagi procedit conscientment en perjudici del deutor.

Article 21. Quan l'endós contingui la menció «valor al cobrament», «per al cobrament», «per poder», o qualsevol altra que indiqui un simple mandat, el tenidor pot exercir tots els drets derivats de la lletra de canvi, però no la pot endossar si no és a títol de comissió de cobrament.

En aquest cas, les persones obligades només poden invocar contra el tenidor les excepcions que es poguessin al·legar contra l'endossant.

L'autorització continguda a l'endós d'apoderament no cessa per la mort del mandant ni per la seva incapacitat sobrevinguda.

Article 22. Quan un endós contingui la menció «valor en garantia», «valor en penyora» o qualsevol altra que impliqui una garantia, el tenidor podrà exercir tots els drets que deriven de la lletra de canvi, però l'endós fet per ell només valdrà com a comissió de cobrament.

Les persones obligades no poden invocar contra el tenidor d'una lletra rebuda en penyora o en garantia les excepcions fundades en les seves relacions personals amb l'endossant que la va transmetre en garantia, llevat que el tenidor, en rebre la lletra, hagués procedit conscientment en perjudici del deutor.

Article 23. L'endós posterior al venciment, que no pot ser realitzat per l'acceptant, produeix els mateixos efectes que un endós anterior. Tanmateix, l'endós posterior al protest o a la declaració equivalent per manca de pagament o al venciment del termini establert per aixecar el protest no produeix més efectes que els d'una cessió ordinària.

L'endós sense data es considera fet abans del termini fixat per aixecar el protest, llevat de prova en contra.

Article 24. La cessió ordinària de la lletra de canvi transmet al cessionari tots els drets del cedent, en els termes previstos als articles 347 i 348 del Codi de comerç.

El cessionari té dret que se li faci a mans la lletra. Els mateixos efectes produeix la transmissió de la lletra mitjançant qualsevol altre procediment diferent a l'endós.

CAPÍTOL III

De l'acceptació

Article 25. El tenidor o el simple portador d'una lletra de canvi poden presentar-la a l'acceptació del lliurat, en el lloc del seu domicili i fins a la data del venciment.

Article 26. En tota lletra de canvi el lliurador pot establir que s'ha de presentar a l'acceptació, fixant-ne o no un termini.

També pot prohibir en la lletra la seva presentació a l'acceptació, llevat que sigui pagadora en el domicili del lliurat, o que es tracti d'una lletra girada a un termini des de la vista.

Tanmateix pot establir que la presentació a l'acceptació no s'ha d'efectuar abans d'una data determinada.

Qualsevol endossant pot establir que la lletra s'ha de presentar a l'acceptació fixant-ne o no un termini, llevat que el lliurador n'hagi prohibit l'acceptació.

Article 27. Les lletres de canvi a un termini des de la vista s'han de presentar a l'acceptació en el termini d'un any a partir de la seva data.

El lliurador pot escurçar aquest darrer termini o fixar-ne un de més llarg.

Aquests terminis poden ser escurçats pels endossants.

Article 28. El lliurat pot demanar que se li presenti la lletra de canvi una segona vegada, l'endemà de la primera presentació. Els obligats en via de retorn no poden al·legar que aquesta petició va quedar incompleta, llevat que n'hi hagués constància en el protest o en la declaració equivalent del lliurat.

El lliurador no està obligat a deixar en poder del lliurat la lletra presentada a l'acceptació.

L'acceptació s'ha d'escriure a la lletra de canvi. S'ha d'expressar amb la paraula «accepto» o amb qualsevol altra d'equivalent, i ha d'anar signada pel lliurat. La simple signatura d'aquest posada a l'anvers de la lletra equival a l'acceptació.

Article 29. Quan la lletra de canvi sigui pagadora a un cert termini des de la vista, o quan s'hagi de presentar a l'acceptació en un termini fixat per una estipulació especial, l'acceptació haurà de dur la data del dia en què s'hagi donat, si no és que el portador exigeix que es fixi la data del dia de presentació. Si no hi ha data, el portador, per conservar els seus drets contra els endossants i contra el lliurador, ha de fer constar aquesta omissió mitjançant un protest, estès en temps hàbil.

Article 30. L'acceptació ha de ser pura i simple, però el lliurat pot limitar-la a una part de la quantitat.

Qualsevol altra modificació introduïda per l'acceptació en el text de la lletra de canvi equival a una negativa d'acceptació. Això no obstant, l'acceptant queda obligat d'acord amb els termes de la seva acceptació.

Article 31. La lletra girada contra dos o més lliurats es pot presentar a qualsevol d'ells, llevat que indiqui clarament el contrari. La negativa de l'acceptació per part d'un d'aquests permet al tenidor l'exercici de la seva acció de retorn d'acord amb el que disposa l'article 50.

Article 32. Quan el lliurador hagués indicat a la lletra de canvi un lloc de pagament diferent del domicili del lliurat, sense designar un tercer a qui s'hagi de reclamar el pagament, el lliurat podrà fer-ho en el moment de l'acceptació. Si no hi ha aquesta designació, s'entén que l'acceptant s'ha obligat a pagar ell mateix al lloc del pagament.

Quan la lletra sigui pagadora en el domicili del lliurat, aquest podrà indicar en l'acceptació un altre domicili de pagament a la mateixa localitat i, si escau, la persona a qui s'hagi de reclamar aquest pagament.

Article 33. Per l'acceptació el lliurat s'obliga a pagar la lletra de canvi en el moment del venciment.